

Thomas Piketty i la fòrmula trinitària

El llibre *Capital i Ideologia*, que jo he llegit en francès, correspon al treball continuat i una mica atabalador de Piketty per carregar-se de raó en contra de la línia convencional en economia, l'anomenat *mainstream*. Ja ho era El capital en el segle XXI. I en realitat ja va començar el 1997 amb *Les hauts revenus face aux modifications des taux marginaux supérieurs de l'impôt sur le revenu en France, 1970-1996*.

Del darrer llibre que ens ocupa avui hi ha diverses edicions que em diu Vicenç Navarro que contenen variacions, petites diferències que indiquen que es tracta d'un *wok in progress*.

Joan-Ramon Rovira, el nostre Vicepresident va fer una lectura dels fonaments teòrics del Capital al segle XXI, el seu precedent llibre, crítica que trobareu penjada a la web de la Societat Catalana d'Economia <http://blogs.iec.cat/sce/wp-content/uploads/sites/6/2014/11/2014-11-Piketty.pdf>. Hi ha una versió més breu en català. Piketty no és marxista, sinó una mena de keynesià en la línia de Solow. D'ací el seu èxit inicial als Estats Units. La seva temàtica no ha tranquil·litzat l'*establishment*. Parla massa de la gent i de la història econòmica (vegeu les recents opinions de Stiglitz), com si en el fons hi hagués sempre la seva història familiar de pares comunistes heterodoxos, soixante-huitards de casa bona. Això fa que se l'ataqués amb arguments d'una certa consistència com que confongui sovint patrimoni i capital. En aquest nou llibre ho intenta raonar, i no solament per raons de disponibilitat estadística. Utilitza a bastament el terme propietat. Què és aquesta "propietat"? És patrimoni i capital, producció de renda i de beneficis.

Capital i Ideologia és un llibre de 1.127 pàgines (més annexos electrònics), ple de documentació i taules sobre la història de les desigualtats i els canvis de sistema econòmic al llarg del temps i de l'espai.

Hi ha dues idees dominants i un context. Les dues idees dominants, per una banda, són el joc de les societats trinitàries (les estudiades en el camp real per Georges Dumézil i en el camp simbòlic per George Duby), la hipòtesi trifuncional, guerrers-nobles, jutges-monjos-reis, pagesos, i com es passa a les societats propietaristes (capitalistes-rendistes) i, per l'altra banda, que els canvis de societat es produeixen quan hi ha un canvi de paradigma ideològic. El context és mundial, a diferència del Capital al Segle XXI, massa centrat en el Primer Món. Hi ha molts móns, però estan tots en aquest nostre món, com va dir Paul Éluard. O com ens recorda David Harvey de fa temps i com ho veurem a la propera reunió d'aquest Seminari Marx de la SCE el 24 de març.

L'extensa i valuosa obra documental sobre riquesa i desigualtats ens porta a ser benèvol en la crítica del seu salt en el buit quan parla d'ideologia. Recuperar la ideologia com a factor de canvi està bé. Considerar que les forces materials no donen directament resultats polítics ja està al 18 Brumari, i en els autors que han desenrotllat la idea de l'autonomia relativa de la política. Per això és bo tornar a Gramsci per entendre el desori de l'esquerra actual. Sense hegemonia ideològica no podem anar gaire lluny. I avui la batalla de les idees l'hem perduda. En part per derrotes materials importants com l'esfondrament de l'URSS. Però no solament. Hi ha també l'abandó culpable de l'esquerra europea de les terceres via.

Finalment Piketty ens proposa la seva solució socialdemòcrata sui generis, ben intencionada on destaca la idea de globalitat amb un plantejament potser massa mecànic d'unificació dels nivells de lluita, però que ens recorda el darrer Samir Amin que vam poder sentir a Barcelona poc abans de la seva mort: la urgència d'un nou internacionalisme. Piketty en diu social-

federalisme. Li serveix per criticar el nacionalpopulisme de tota mena. Una altra de les idees és l'actualització de la idea bíblica de jubileu, de tornar a donar les cartes quan la gent compleixi 21 en forma de dotació única. Proposta molt discutible, per bé que introdueix la substitució de la propietat per la concessió. Pensem, però en els vouchers postsoviètics, que van passar de les mans dels obrers de cada fàbrica a la màfia postcomunista. No crec que siguin les millors planes, com sí ho són les dedicades a l'anàlisi del propietarisme en la societat francesa del tombant de segle XIX-XX i en la Belle Époque, que en el cas espanyol ens porta a l'obra pòstuma de Josep Fontana, "Capitalisme i Democràcia. Com va començar aquest engany", on també es veu com les desigualtats creixents confirmen Marx, potser com explica Piketty durant els anys del *New Deal*, el Front Popular i la postguerra mundial, on a banda i altra de l'Atlàntic es va establir una fiscalitat fortament progressiva amb tipus marginals de fins al 90% que la ideologia dominant del moment no considerava confiscatoris. També conté l'obra una bona anàlisi de la fiscalitat sobre els bens immobles, tant privats com societaris i el fet escandalós que sigui proporcional i no progressiva.

Piketty analitza sistemàticament la relació entre salaris, patrimoni immobiliari i actius empresarials i financers, compreses les rendes colonials. Per cert Haití va acabar de pagar les indemnitzacions als propietaris esclavistes francesos al cap pràcticament d'un segle de la revolta dels esclaus i la independència formal del país. L'autor el supòsit que les rendes i riqueses més altes, els centils superiors, acumulen orígens diversos, no distingint la separació teòrica entre rendes ricardianes i benefici empresarial, allò que Carme Massana va estudiar a Ciutat, Indústria i propietat. I analitza l'efecte riquesa lligat als bens immobiliaris posseïts pels assalariats i sobretot l'efecte del benestar.

Un dels elements de la visió global de Piketty és la consideració de l'esclavatge, tant en les societats antigues i medievals, com en el capitalisme inicial dels Estats Units de la meitat del segle XIX, i com es produeixen canvis tan complexos com els provocats en la societat trinitària de castes de l'Índia amb la presència de la Companyia d'Índies Orientals. I ho lliga tot amb la societat actual, la gauche brahmane, de Hillary Clinton. Ni Xina escapa a la seva anàlisi.

Antoni Montserrat

IEC, dimecres 12 de febrer de 2020